

Tragovima predaka

Zadrugarstvo je nekad bilo u „modi“ !

U Draganiću je početkom prošlog stoljeća postojala zadruga Domladovac, jedna od najvećih zadruga na području bivše Jugoslavije koja se uspjela održati do 50-ih godina 20. stoljeća i brojila je 65 članova

U prvom tjednu prosinca naša učiteljica hrvatskog jezika odlučila nas je povesti na jedno zanimljivo putovanje u prošlost. Dok smo zbog hladnoće koja je štípala naše obraze žustro hodali prema konačnom odredištu, u glavi su mi se vrtjela brojna pitanja. U naselju Lazina u Draganiću, mještašcu između Jastrebarskog i Karlovca, bila sam mnogo puta, no nikad je nisam doživljavala kao mjesto koje će me vratiti u prošlost, u vrijeme djetinjstva moje prabake. Bilo je to mjesto u kojem žive moji prijatelji iz razreda, mjesto gdje se najbolje zabavlja za vrijeme školskih praznika, mjesto ogromnih modernih kuća, krasnih i bogatih okućnica. One drvene kuće koje se skrivaju iza tih velebnih zdanja, moram priznati, nikad nisam ni primjećivala. Upravo jedna takva kuća iz prošlog stoljeća bila je naš cilj, etno zbirka zadruge Domladovac.

Stara kurija

Već sam pogled na prekrasnu drvenu kuriju u meni je izazvao divljenje, a kad je naša simpatična domaćica počela pričati maštovite i zanimljive priče kojima je zagolicala našu pažnju, slike prošlosti počele su navirati same od sebe. Brojna *okna* skrivala su mnoge neispričane priče. U prizemlju nas je zadivila velika centralna prostorija gdje se odvijao sav život. Tu se rađalo, slavilo, tugovalo i umiralo. Svaki predmet ima svoju priču, povijest, simboliku i u njega je utkan nečiji život. Sa sjetom sam promatrala sve te predmete koji su

nekome značili sve, a sada su samo spomen na neko daleko i nama strano vrijeme. Drvene škripave stepenice vodile su na kat gdje se spavalo. U sobi mali drveni kreveti. Osjećala sam se poput Snjeguljice koja je zalutala u sobe u kojima su spavali patuljci. Uredno složeni, prekriveni crvenim pokrivačima budili su pažnju, poticali znatiželju i rasplamsavali moju maštu. Koliko je samo netko truda uložio i noći probdio da bi satkao sve to, a upravo se u toj kući živjelo na jedan poseban način, potpuno neshvatljiv za današnje vrijeme.

Gazdu treba slušati !

U kući je početkom prošlog stoljeća živjela zadruga Domladovac, jedna od najvećih zadruga na području bivše Jugoslavije i uspjela se održati do 50-ih godina 20. stoljeća. Brojala je šezdeset i pet članova i svatko je od njih imao svoju točno određenu ulogu. Život je navodno bio skladan, bez svađa i proturječja. Sve se odvijalo pod budnim okom starješine. Bio je to najsposobniji, najmudriji, a najčešće i najstariji muškarac u zadruzi. On je odlučivao o svemu, dijelio zaduženja ostalim zadrugarima i trebalo ga se bezuvjetno slušati. U kaputu je nosio ključeve smočnice i sušione kako ne bi došlo do nesporazuma u pribavljanju namirnica potrebnih za jelo. Imetak zadruge dijelio se u dva dijela. Razlikovao se opći, odnosno zadružni imetak, tzv. *dimaćina* i imetak pojedinih familija u zadruzi tzv. *osebujak*. Nakon smrti starješinu bi naslijedio drugi muškarac koji je obavezno morao biti oženjen i sposoban da preuzme sve poslove i odgovornost vezane za opstanak zadruge. Pogledala sam oko sebe svoje nestašne prijatelje iz razreda koje je i naša učiteljica teško, ali ipak umjetnički vješto držala pod nadzorom, a starješinu je sa strahopoštovanjem slušalo i poštivalo šezdeset i pet osoba. Koja *faca!* Desna ruka starješine bila je glavna domaćica. Bila je zadužena za raspodjelu kućanskih poslova među ženama. Određivala je kada će se peći kruh, što će se kuhati i koja će snaha biti zadužena za koji posao. Jedan od zadataka mladih snaha bio je i da zadrugu opskrbljuju vodom, pa se znalo dogoditi da su po cijele dane nosile vodu iz bunara, a meni je teško iznijeti kuhinjsko smeće i kad me lijepo zamole.

Nije lako bilo biti žena

Položaj žena u zadruzi nije bio lak. Radile su u kući i na polju. Brinule su se o djeci, čistile, a kada je trebalo sjesti oko stola za njih nije bilo mjesta. Stajale bi iza svojih muževa i stojeći pokušavale dohvatiti nešto iz zdjele. Kad bi svi otišli na počinak, pod svjetlom petrolejki tkale bi platno iz kojeg su radile odjeću za sebe i ukućane. Svaka stvar kao i odjeća u kući imala je inicijale osobe kojoj je pripadala, te se na taj način nastojala izbjeći krađa. Djeca nisu išla u školu. Njihov zadatak bio je da vode stoku na pašu, a djetinjstvo im je i onako kratko trajalo jer bi se djevojčice udavale s petnaest godina. Uvelike se gledalo da se djevojka dobro uda i da ode u dobru obitelj. Članovi zadruge nisu bili rodbinski povezani, pa se ženidba često događala unutar same zadruge. Čim se rodilo žensko dijete odmah se počeo spremati miraz. Čehalo se perje za jastuke, tkale su se plahte i posteljina. Poželjno je bilo da djevojka u miraz donese i koji dobar komad zemlje, oranicu, vinograd i nešto od stoke. Samo one najimućnije za udaju bi dobile i zlatnike. Mladi parovi spavali su u posebnim kućicama, *komorama*, koje se nisu grijale ni u vrijeme najoštrijih zima. Privatnosti i topline nisu imali, a danas je nama tinejdžerima glavno pravilo: *Kucaj prije ulaska u sobu!*

Rođenje i umiranje

Rođenje novog člana zadruge slavili su svi zadrugari obilnijim i bogatijim objedom. Krštenju su nazočili svi članovi, a kumovi su uglavnom bili ljudi koji nisu pripadali zadruzi. Začudan je podatak koji je poljuljao moje mišljenje o naizgled sretnoj i velikoj obitelji. Naime kad bi preminuo netko od članova zadruge, troškove pogreba snosila bi zadruga, no na sam sprovod ne bi išli svi, nego samo najuža obitelj.

Čari tuširanja

Kako se štedjelo na vodi kupalo se rijetko, jednom mjesečno i obavezno kada se išlo doktoru. Kupalo se u *parenjici* stojeći. Tuširalo se polijevajući vodom iz lonca. Djeca su se kupala češće, u drvenom koritu. Umivalo se u lavoru i to samo hladnom vodom. Zubi su se čistili jedući jabuku i ispirali rakijom.

Nemoguće mi je zamisliti današnji život bez četkice i paste za zube, svakodnevnog tuširanja i svih ovih silnih mirisa i krema. Kao šminku djevojke su koristile crveni krep papir kojim bi narumenile svoje obraze kad bi išle u crkvu ili na proštenje. Za pranje rublja izrađivali su se sapuni kod kuće, a rublje se pralo na potoku bez obzira bilo ljeto ili zima. Živjelo se teško i štedljivo, pa su se čizme kupovale samo jednom godišnje, a kupovanje obuće za zadrugare bila je zadružna stvar i kupovalo se iz zajedničkih sredstava. Ostala oprema bila je stvar pojedine obitelji, no najčešće se ručno izrađivala. U mislima sam preslagivala brojne parove cipela koje sam imala za potrebne i nepotrebne prigode.

Tribljačija

Za zabavu i veselje uvijek se našlo vremena. Mladi su se družili i plesali na ispaši, a završetak svakog većeg posla proslavio bi se pjesmom. Jedna takva prigoda bilo je i čehanje perja ili *tribljačija* koja se obično organizirala u kući djevojke koja se trebala udavati. Perje se skupljalo kroz godinu, a u dugim zimskim noćima okupilo bi se društvo da pripremi perje za nove jastuke i *blazine*. Bila je to prilika da se uz perje pretresu i sva važnija zbivanja u mjestu, koja je djevojka zaprošena, tko će uskoro roditi, tko je kupio ili prodao dobru kravu te tko je imao najbolji urod.

Kad bi u ponoć *tribljačija* završila, makli bi se stolovi, a netko bi u ruke uzeo usnu harmoniku i veselje je počelo. Red pjesme, red plesa uz obavezni *drmeš* i *rašpu* sve dok pijetlovi ne bi najavili jutro. Svi sretni odlazili bi svojim domovima puni dojmova o nezaboravnom provodu.

Bila je to ujedno idealna prilika da se vide djevojke i mladići, da se nasmiju jedan drugome i zajedno zaplešu u kolu. Sama pomisao na takvo iskazivanje ljubavi izmami mi osmijeh na lice. Što bi bilo danas s nama da nam netko uzme telefon, mobitel ili svemogućí *Facebook*? Umjesto perja moji prsti brzo potražiše tipke i počеше prebirati po zaslonu mobitela.

Šetnja starom kurijom uzburkala je more i podigla valove različitih osjećaja. Od čežnje za veseljem i jednostavnošću života koje je tada vladalo usprkos neimaštini i bijedi, zajedničkog druženja koje je danas prisutno samo nedjeljom kada se svi nađemo na obiteljskom ručku pa sve do tuge zbog rano prekinutog djetinjstva djevojčica moje dobi zbog udaje i neravnopravnog položaja žena tog doba.

Odlazim nasmijana, obogaćena novim iskustvom, a iza mene uspravna, ponosna stara kurija s još neotkrivenim tajnama i pričama koje je stara ljepotica odlučila ispričati nekim novim generacijama.

Učenica: Ema 8.RAZRED

OSNOVNA ŠKOLA DRAGANIĆI

UČITELJICA:MATILDA MARKOVIĆ